

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franciškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak tretji teden. Naročnina letno 60 Din in tiskarstvo 80 Din. Članit sekaže J. U. U. plačajo list v članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru. Dosek posebe. Polt. ček. rač. št. 11.153. Telefon 3718

O namenu in pomenu učiteljske organizacije

Namen naše stanovske organizacije je določen s pravili. Toda iz tega v pravih zgoščenega namena ne moremo posneti prav vseh nalog učiteljskega združenja in je zaradi boljšega razumevanja dela in stremljenj JUU nujno potrebno večkrat precizirati stališče, ki ga zastopa organizacija in ki ga do nje zavzema o odnosu mora zavzemati organizirano učiteljstvo.

Prvenstveni namen učiteljske stanovske organizacije je služiti splošnim skupnim interesom učiteljskega stanu. To načelo je najtrdnjeji temelj naše skupnosti in utrjeno med učiteljstvom ne more in tudi ne sme nudit nikomur povoda, da bi mogel pričakovati ali celo zahtevati, naj bi se postavilo združenje v službo različnih osebnih zahtev in ambicij posameznikov. Vsak učitelj (učiteljica) je del stanu, ki predstavlja važno celoto današnjega javnega življenja in kot tak je prizadet pri vseh splošnih skupnih interesih te celote. In prav to je razlog, da bi moralo prav vse učiteljstvo sodelovati v naši stanovski organizaciji, ki je edina predstavnik učiteljskega stanu, edina borilnica za interese šole, prosvete in učiteljstva, a obenem edina branilnica naših pravic. Stem bi celokupen stan z moralno in materialno podporo dvigal moč in vpliv učiteljskega združenja, ki bi, oprto na prav vse učiteljstvo, laže dosegalo uspehe, ki so nujno potrebni narodu, šoli in tudi našemu stanu.

Stanovska linija, pot, ki vodi k dosegu namena našega združenja, se je v Sloveniji pričela uveljavljati v času deklaracijske borbe leta 1926. In je popolnoma prodrila na celjski skupščini. Od leta do leta se je članstvo vedno bolj utrjevalo v prepričanju, da je edino taka smer učiteljske stanovske organizacije pravilna, prepričalo se je, da je strankarski vpliv na njo zelo škodljiv, a obenem skrajno nevaren za njeno avtonomijo in celo za njen obstoj. To prepričanje se je širilo iz Slovenije in si ga je polagoma prisvojilo vse jugoslovansko učiteljstvo. Članstvo JUU, ki se je v prvih povojnih letih grupiralo le po strankarski pripadnosti, je polagoma uvidelo, kako kvaren je vpliv dnevne politike na stanovsko organizacijo, in zato je v zadnjih letih zavladala v njej deklaracijska smer, ki je bila sprejeta v Sarajevu, potrjena v Novem Sadu in manifestirana v Skoplju. Listi, ki jih izdaja združenje, propagirajo to deklaracijsko idejo in stanovsko smer, ki je edina zdrava baza, na kateri se lahko združi prav vse jugoslovansko učiteljstvo v močno, vplivno in nezlomljivo celoto.

Učiteljsko združenje se more uspešno boriti za pravice in interese šolstva, prosvete in stanu le tedaj, če je združeno v neodvisni in v svojem delovanju povsem avtonomni organizaciji. Vsak, bodisi strankarski ali kateri drug vpliv je kvaren in ga niti vodstvo, niti članstvo nista upravičena dopuščati ali uvajati v naše organizacijske odnose. In prav v zadnjem času opažamo pojave, ki skušajo spodkopati avtonomijo in neodvisnost naše organizacijske centrale. Takim poizkusom se moramo upreti z vsemi močmi in stremiti, da z izvrševanjem svojih moralnih in tudi materialnih dolžnosti napravimo svoji organizaciji krepko njeno odpornost, njeno moč in sodelujemo v borbi za uspehe. So namreč trenutki, v katerih odloča zavednost in odločnost vsega stanu, in če pride učiteljski stan v tak položaj, mora biti pripravljen, da bo znal čuvati svoje pravice.

Ako so v naših vrstah posamezniki, ki gledajo na stanovsko organizacijo edino in zgolj s stališča lastnega jaza, ki mislijo, da bi morala biti ta posredovalnica za učiteljske službe, za napredovanje in osebne koristi članstva, tedaj je treba, da se vsi ti zavedajo, da je borba za reguliranje osebno pravnih odnosov vse nekaj drugega nego skupina ali pa kaka druga osebna korist posameznika. Pravice in dobrobit celokupnega stanu, skupni interesi učiteljstva, to niso samo fraza, marveč odločen imperativ, ki ga je učiteljstvo postavilo svojemu vodstvu s sprejetjem deklaracije v Sarajevu. V svoji organizaciji in tudi izven nje najodločneje odklanjamo vsak protekcionizem različnih osebnosti pri namestitvah, premestitvah in napredovanjih. Naše zahteve so jasno začrtane in neštetokrat poudarjene: namestitvev vseh brezposelnih abiturientov, razpisi službenih mest, avtomatično napredovanje, reguliranje gnotnega stanja in stalnost. Ti vitalni interesi vsega učiteljskega stanu ne dopuščajo nikakega polovičarstva, nikakega barantanja in tudi ne morejo in ne smejo biti predmet za demoralizacijo učiteljstva. Kot glavna osnova pravne sigurnosti nam je potrebna stalnost na službenem mestu.

Za vse te vitalne interese vsega učiteljstva se bori naša organizacija, neprestano in povsod poudarja potrebo izvedbe vseh, trudi se prepričati o tem odločujoče činitelje in prav v tej borbi se ji vsiljuje druga borba, borba za neodvisnost, borba za avtonomijo v lastnem delokrogu. Naša najmanjša zahteva

Zgodovinska neminljivost

Nobena zdrava ideja se ne more udušiti. Lahko za nekaj časa zastane in se pritaji, toda stremljenje po realiziranju ne preneha, nego se celo okrepi. Lahko bi se reklo, da vladajo v tem neki aritmetični principi: čim večje ovire so ideji vsiljene, tem večja je tudi želja za realiziranjem.

Posamezni ljudje, vidni nositelji gotovih idej, se lahko uklonijo, in doživijo gotovo duševno preorientacijo, toda ideja, ki so si jo prisvojile množice, ta še nadalje raste brez ozira na uklonjene nositelje.

Mirabeau, vodja in ideolog francoske revolucije, ki je proklamirala največje ideale človeštva, je umrl, ko je bil na višku svoje moči. Prvi, ki je bil položen v novozgrajeni Panteon, je bil Mirabeau. Toda kmalu za tem se je zvedelo, da je bil plačanec dvora, proti kateremu je bila prav za prav revolucija izvedena in zaradi tega so ga z ogorčenjem vrgli iz Panteona. Vodja je fingiral borbo za svobodo, toda to doznanje ni zmanjšalo elana mase, ki je v tej borbi še nadalje vztrajala. Francoski narod je doživel razočaranje tudi z Dantonom in Lafayetteem ter z mnogimi drugimi — toda vojska je vendar zmagovala in pokret se je razvijal. — Nazadnje je bil ideal vendarle ustvarjen.

Zedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev se je stoletja oviralo in sprečevalo. Toda čim bolj se je ideja dušila, tem bolj je pridobivala v svoji dinamiki. Nazadnje je bilo to vprašanje rešeno, in je moralo biti rešeno tako kot je narodna duša čutila.

Ne more se trditi, da narodna duša danes še vedno ne občuti potrebe za zedinjenje vseh Južnih Slovanov od Alp do Črnega morja. Ta nujni zgodovinski proces se bo izvršil preje ali kasneje.

Moč elementarnih sil je zahtevala zedinjenje Avstrije z Nemčijo. Versailleski princip samoodločbe narodov je to tudi predvi-

deval. Ne govorimo o modusu, nego o zgodovinski neminljivosti, ki se je morala izvršiti.

V času raznih režimov pred letom 1903. so učitelji v Srbiji zahtevali, da se jim zagarantira pravica na stalnost v službi in da se jim zagarantirajo državljanske in človečanske pravice. Nositelji tedanjih režimov jim tega niso hoteli dati in spor je bil neizogiben. V tem sporu jih je bilo mnogo iz učiteljskih vrst, ki so se uklonili, med njimi tudi taki, ki so stali na vodilnih mestih, toda groš učiteljstva je ostal moralno nedotaknjen. Nazadnje je zdrava ideja zmogala in leta 1904. je bil sprejet zakon, ki je učiteljstvu konveniral.

Po vojni je naša stanovska ideologija iskala svoja pota. In lahko bi se reklo, da je prav tedaj, ko jih je našla, nastopila sprememba. Ne majhna — nego se je šlo v diametralno nasprotno stran. Namesto borbe za šolo, prosveto, učitelja — in s tem za narod in za državo je bila vsiljena parola, po kateri naj bi bila organizacija nekaj subordinarni instrument eksekutive. Ono molčanje večine učiteljstva v prvem trenutku ni pomenilo pristanka na tako parolo, nego zadrego. Zgoščena moč ideologije je v svojem izbruhu porušila krive preroke in izvolila v vodstvo ljudi, za katere je verovala, da bodo iskreni poborniki stanovske ideologije.

Eksperiment, ki so ga poskušali in ga poskušajo že dve leti izvesti nekateri učitelji, je prav za prav slaba kopija slabe izkušnje iz leta 1931. In oba ta dva poizkusa veljata samo kot dokument o slabosti človeške prirode. In prav nič drugega. Učiteljstvo, obogateno s prejšnjimi izkušnjami, niti ne misli, da bi nasledilo takemu eksperimentu.

Zgodovinska neminljivost je zahtevala, da učiteljstvo afirmira svojo stanovsko ideologijo; ono je to naredilo in s tem dejstvom morajo računati vsi.

D. M. P.

Proračun prosvetnega oddelka kr. banske uprave

A. Osební izdatki	
Osební prejemki:	
Plače - periodni poviški in položajne doklade uradnikov	
a) uradnikov	
8 uradnikov: 2-V, 3-VI, 2-VIII in 1-IX	142.380,—
b) uradniških pripravnikov	
1 uradniški pripravnik za IX. skupino	15.840,—
	158.220,—
Doklade, osebne, posebne in rodbinske uradnikov: osebne in posebne rodbinske	73.500,—
	10.080,—
	83.580,—
Stanarina	7.200,—
	249.000,—
Vzdrževanje ljudskih šol:	
Stanarina učiteljem	2.943.000,—
Kurivo učiteljem na kmetih	570.000,—
Katehetske nagrade veroučiteljem	3.170.000,—
Plače in dneve za šolsko služabništvo:	
820 šolskih služiteljev, snažilcev in kurjačev	1.381.000,—
Nagrade poslovojem krajevnih šolskih odborov in drugi manjši osebni izdatki	360.000,—
	8.424.000,—
Nagrade pogodbenim uradnikom in dnevničarjem (3)	65.500,—
B. Stvarni izdatki	
Srednje, učiteljske in meščanske šole:	
Srednje šole	
a) pisarniški in manipulativni stroški, pošta, telefon itd.	94.000,—
b) nabava in popravilo učil	120.000,—
c) nabava in vezava knjig za učiteljske knjižnice	12.000,—

mora pač biti to, da se sme učiteljstvo v svoji lastni organizaciji svobodno opredeljevati in svobodno izražati svoje poglede na prosvetna in stanovska vprašanja. Vse tuje vplive v tem pogledu smo dolžni odklanjati, ker ne moremo in tudi ne smemo dopustiti, da bi nekateri tovariši, ki vidijo le svoje lastne osebne koristi, zavajali smer našega združenja na pota, ki so prikladna le poedincem. Tudi ne moremo dopustiti tujih vplivov na ustanove, ki smo si jih gradili z lastnimi močmi, lastnimi žrtvami.

Učiteljstvo je bilo v borbi za svoje pravice postrtovalno in svobodno, in to hoče ostati tudi v bodoče — toda brez tujih vplivov.

c) nabava in popravilo šolskega inventarja	46.000,—
d) nabava in vezava knjig za dijaške knjižnice	10.000,—
e) kurjava, razsvetljava, voda, čiščenje itd.	506.875,—
f) vzdrževanje in popravilo poslopij	300.000,—
g) najemina	24.000,—
h) prispevek siromašnim dijakom za ekskurzije	5.000,—
i) honorarji na neobvezne predmete	30.000,—
	1.147.875,—
Prispevek za gimnazijo v Murški Soboti	40.000,—
Učiteljske šole	
a) prispevek za materialne izdatke in učila	5.000,—
b) vzdrževanje poslopij	70.000,—
c) podpora ekskurzijskemu fondu	2.000,—
	77.000,—
Izredne potrebščine za srednje in učiteljske šole	10.000,—
Meščanske šole	
a) prispevki za stvarne potrebščine	300.000,—
b) honorarji za neobvezne in obvezne predmete	40.000,—
c) prispevki siromašnim učencem za ekskurzije	4.000,—
č) nagrade za pregledovanje proračunov in obračunov upravnih odborov meščanskih šol	2.000,—
d) izredne potrebščine za meščanske šole	1.000,—
	347.000,—
Potnine po § 39. zakona o banski upravi	
a) direktorske konference	3.000,—
b) konference upraviteljev meščanskih šol	6.000,—
c) za nadzorovanje srednjih in strokovnih šol ter prosvetnih ustanov	8.000,—
	17.000,—
Ljudska prosveta:	1.638.875,—
Občna prosveta	
a) podpore kulturnim in prosvetnim društvom ter ustanovam	20.000,—
b) podpiranje ljudskih knjižnic	10.000,—
c) odkup in podpora za mladinske knjižnice	4.000,—
č) podpore za književne edicije in časopise	25.000,—

VSEBINA:

O namenu in pomenu učiteljske organizacije. Zgodovinska neminljivost. Proračun prosvetnega oddelka kr. banske uprave. Pevski zbor bolgarskih učiteljic v Ljubljani. Srečko Kumar. Mladinski festival Dravske in Meziške doline. UČITELJSKI POKRET: Naša nova anketa. Sestanek učiteljic gosp. nad. šol. Splošne vesti. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Učiteljska tiskarna. — Učiteljski pevski zbor. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

Pevski zbor bolgarskih učiteljic v Ljubljani

24. t. m. dospejo v Ljubljano naše tovarišice pevke iz Bolgarije. V Ljubljani bodo koncertirale 25. zvečer ob 20. uri v dvorani Filharmonične družbe. 26. t. m. pa priredijo koncert v Trbovljah. Prvikrat pridejo k nam tovarišice, da spoznajo našo domovino in nam predvajajo v ženskem zboru lepe bolgarske pesmi. Sekcija JUU s svojim ženskim odsekom in učiteljski pevski zbor Emil Adamič so povabila k sodelovanju za organizacijo sprejema, bivanja in banketa vsa ženska društva in druge kulturne organizacije.

Obračamo se do vseh tovarišev in tovarišic ter do vseh prijateljev učiteljstva, Bolgarov in bolgarske pesmi, da poklonijo prve mu posetu bolgarskih žena in tovarišic svojo pozornost ter se udeležijo koncerta in drugih prireditev, ki bodo v zvezi s posetom.

Vse podrobnosti bodo objavljene v dnevnikih. Prireditveni odbor.

d) podpore za pospeševanje prosvete v obmejnih in narodno mešanih krajih	80.000,—
e) podpore za izobrazbo učiteljstva v tečajih	5.000,—
f) prispevek študijskemu fondu, podpore za znanstveno izpopolnjevanje in ekskurzije	40.000,—
g) podpore za ljud. univerze	10.000,—
h) za prosvetno propagando	7.000,—
	201.000,—
Podpore za prosvetne domove	300.000,—
Podpore sokolstvu, športnim organizacijam in treznostni pokret	260.000,—
Podpore za telesno vzgojo učencev in učiteljstva	15.000,—
Podpore zgodovinskim, muzejskim društvom itd.	
a) Muzejskemu društvu v Ljubljani	20.000,—
b) Muzejskemu društvu v Mariboru	20.000,—
c) Muzejskemu društvu v Ptuj	15.000,—
č) Muzejskemu društvu v Celju	15.000,—
d) Muzejskemu društvu v Murški Soboti	5.000,—
e) Zgodovinskemu društvu v Mariboru	30.000,—
f) Prirodoslovnemu društvu v Ljubljani	10.000,—
g) Geografskemu društvu v Ljubljani	5.000,—
h) Umetnostno-zgodovinskemu društvu v Ljubljani	5.000,—
i) Narodni galeriji v Ljubljani	50.000,—
j) Znanstvenemu in slaviističnemu društvu v Ljubljani	25.000,—
k) Ornitološkemu observatoriju v Ljubljani	5.000,—
l) Drž. biblioteki v Ljubljani	25.000,—
m) Raznim drugim znanstvenim društvom	30.000,—
	260.000,—
Odkup umetnin, znanstvenih zbirk, umetno-obrtnih predmetov in starin, podpore za umetniško izpopolnjevanje	155.000,—
Arheološka izkopavanja in varstvo zgodovinskih predmetov	10.000,—
Za raziskovanje podzemeljskih jam in geološke preiskave	10.000,—
Podpore za gledališča	
a) Narodnemu gledališču v Ljubljani	40.000,—
b) Narodnemu gledališču v Mariboru	330.000,—
c) podpore gledališkim odrom	7.000,—
	377.000,—